

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

53-2

BRNO 2012

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 53
Volume 53

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Mikulčice-Valy. Věderko nalezené v jednom z říčních ramen
(viz obr. 5. na str. 28)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2012

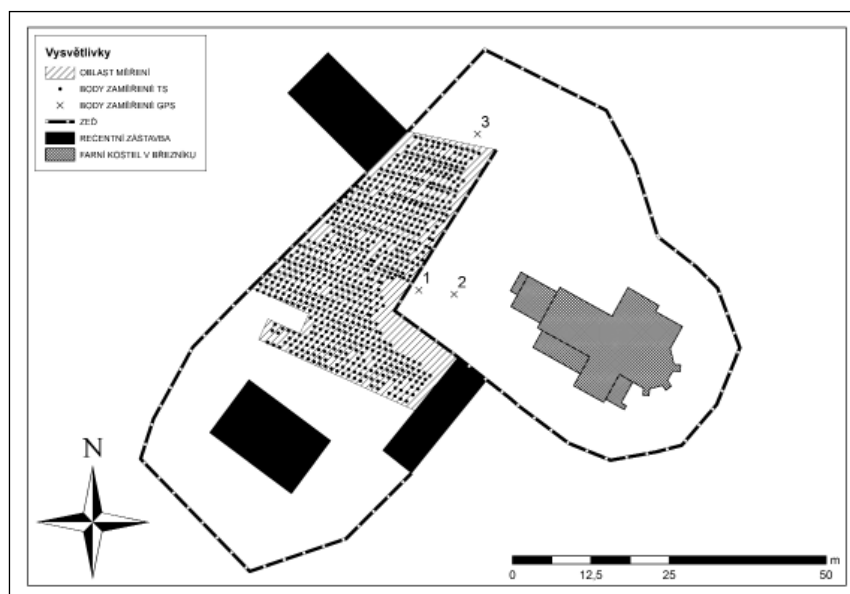
Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neinpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2012 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 44. Březník. Farní kostel Nanebevzetí P. Marie a jeho okolí. 1, 2 – hroby s nálezem kamenného zdiva; 3 – navážky se středověkou keramikou.

Fig. 44. Parrish Church of the Assumption of Virgin Mary and its vicinity. 1, 2 – graves with finds of stone walls, 3 – backfills with finds of medieval pottery.

Vargová, L., Horáčková, L., Menšíková, M. 2011: *Zdravotní péče o brněnské obyvatele v 18. a 19. století.* Brno (Multimediální podpora výuky klinických a zdravotnických oborů: Portál LF MU [online] 9. 3. 2010, poslední aktualizace 30. 6. 2011 [cit. 2011-12-07]. Dostupný z WWW: <http://portal.med.muni.cz/clanek-537-zdravotni-pece-o-brnenske-obyvatele-v-18-a-19-stoleti.html>).

Resumé

Brno (Kat. Ponava, Bez. Brno-město). Bei der Rettungsgrabung im Souterrain des Hauses Staňkova Straße 358/8 wurde ein neuzeitliches Massengrab entdeckt. Höchstwahrscheinlich stammt dieses Grab aus der Wende des Jahres 1805/1806 her.

BRUNTÁL (OKR. BRUNTÁL)

Zámek. Středověk, novověk. Záchraný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí nádvoří zámku Bruntál uskutečnila společnost Archaia Olomouc, o. p. s., v měsících červen až říjen 2011 záchraný archeologický výzkum při výkopových pracích na předmětné stavbě. Stavebními pracemi bylo obnaženo zdivo do výšky cca 1–1,2 m na všech třech křídlech zámku lemujících nádvoří, kromě toho byly v ploše nádvoří realizovány výkopy nové dešťové kanalizace. Výkopy zpravidla zachytily pouze novověké nebo spíše recentní komunikační úpravy a pak hned jílovité podloží, což nasvědčuje několikanásobným razantním úpravám povrchu nádvoří. Více informací přinesla dokumentace obnaženého zdiva zámku, při níž byly indikovány různé zděné konstrukce odpovídající jednotlivým stavebním fázím zámku. Nejstarší doklady náležící ještě patrně předchozímu gotickému hradu byly rozpoznány v jihozápadní, jižní a jihovýchodní části. Ve východní části nádvoří byl před vchodem do nynější kaple zachycen velmi torzovitý pozůstatek kamenného sklepa, náležící zřejmě rovněž ke „hradní“ fázi zámku.

Kromě toho byly rozeznány jednotlivé stavební sekvence zámku. Z novověkých navážek zde byla vyzvednuta kolekce keramických zlomků středověkého a novověkého stáří.

Peter Kováčik, Petra Veselá

Literatura

- Štěpán, V. 2009:** *Historie zámku Bruntál.* Bruntál: Muzeum v Bruntále.
Kuča, K. 1996: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl A-G.* Praha: Libri.

Resumé

Bruntál (Bez. Bruntál), Schloss. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

BŘEZNÍK (OKR. TŘEBÍČ)

Farní kostel Nanebevzetí P. Marie se hřbitovem. Středověk, novověk. Kostel, hřbitov. Povrchový průzkum.

Koncem roku 2011 byl členy autorského týmu zjištěn odkrytý profil náspu u severozápadní části ohradní a opěrné hřbitovní zdi u římskokatolického farního kostela Nanebevzetí P. Marie v Březníku. Po začistění profilu bylo zjištěno recentní stáří náspu, což odpovídá záznamům o úpravách části farského pozemku v obecní kronice počátkem 90. let (Brůžová, Menšík, eds. 2001, 57). V recentních navážkách severně od zkoumaného profilu (obr. 44:3) však byly v zemině pocházející z vykopaných hrobů identifikovány drobné fragmenty středověké keramiky. Opakovaným povrchovým průzkumem byla z tohoto prostoru získána menší kolekce keramických fragmentů, z nichž nejstarší je datovatelný do 1. poloviny 13. století. Tyto nálezy naznačují porušování archeologických situací v prostoru hřbitova, což by odpovídalo zprávám z odborné i populárně naučné literatury, která

s větší či menší mírou pravděpodobnosti klade do prostoru západně od kostela zaniklé šlechtické sídlo s pří-
mou vazbou na románský emporový kostel (např. Dufka,
Richter 1934, 155–156; Lysák 2007, 14–15). Získané ná-
lezy budou uloženy v Muzeu Vysočiny v Třebíči.

V další fázi výzkumu bylo přikročeno k přesnému za-
měření kostela a hřbitovní zdi s možnou vazbou na starší
fortifikační prvky prostřednictvím GPS přijímače Trim-
ble Geoploter 6000 GeoXH (S-JTSK). Zaměřena byla
rovněž dvojice hrobů v západní části hřbitova, které bý-
valý hrobník zdejší farnosti označil za místa, kde při ko-
pání hrobů narazil na kamenné zdivo vázané maltou (obr.
44:1, 2). Verifikace měření byla provedena za pomoci
totální stanice Pentax R-315 (operátoři R. Bíško a J. Ne-
dbalová z Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické
fakulty Masarykovy univerzity). Prostřednictvím totální
stanice byla rovněž získána data pro 3D modelaci relié-
fu západní části farského pozemku, kde lze předpokládat
pozůstatky objektů souvisejících se zaniklým panským
sídlem. Získaná data byla následně zpracována prostře-
dnictvím počítačových aplikací ArcGIS a Surfer. Zjištěné
poznatky budou v průběhu roku 2012 dále verifikovány
geofyzikálními a geologickými prospekčními metodami.

*Josef J. Kovář, Lubomír Prokeš, Michal Hlavica,
Martin Kuča, Milan Vokáč*

Literatura

- Brůžová, E., Menšík, M. (eds.) 2001:** *Z historie obce
Březník*. Hrotovice: JAS Hrotovice.
- Dufka, V., Richter, V. 1934:** Kostel v Březníku u Námě-
ště nad Oslavou. *Časopis Společnosti přátel starožit-
ností českých* 42, 145–158.
- Lysák, J. 2007:** *Z kulturních památek Březníka*. Bačice:
J. Lysák.

Resumé

Březník (Třebíč district), Parrish Church of the As-
sumption of Virgin Mary. Middle Ages, Modern history.
Church, cemetery. Surface research.

BYSTRICE POD HOSTÝNEM (K. Ú. BÍLAVSKO, OKR. KROMĚŘÍŽ)

**Kostel sv. Bartoloměje, parc. č. 5. Raný a vrcholný
středověk. Osídlení. Záchranný výzkum.**

V souvislosti se stavebními pracemi v rámci inves-
tiční akce „Venkovní úpravy na kostele sv. Bartoloměje
v Bílavsku“ byl v měsících červnu a červenci 2010 pro-
veden záchranný archeologický výzkum formou dohledu
nad výkopovými pracemi, který uskutečnili pracovníci
Archaia Olomouc, o. p. s. Část obce Bílavsko se nachá-
zí asi 2,5 km jihozápadně od Bystřice pod Hostýnem.
Kostel sv. Bartoloměje se nalézá při jihozápadním okraji

obce. Stavba je situována na severozápadně orienta-
vaném svahu, který klesá od zalesněného navrší Chlumu.

Nejstarší zmínka o obci a existenci farního kostela je
spojena s rokem 1364. Z pohledu středověké archeologie
je na katastru obce nejdůležitější přítomnost hradu Chlum
situovaného v místě stejnojmenného hřbetu. Výsledkům
zjišťovacího výzkumu a odbornému zpracování této lo-
kality se věnoval J. Kohoutek (1995, 35–37).

V případě samotného kostela sv. Bartoloměje se jed-
ná o přibližně orientovanou podélnou jednodílnou stav-
bu s projmutě odsazeným půlkruhovitým presbyteriem.
K severní straně presbyteria přiléhá čtyřboká sakristie.
Samotná loď kostela je obdélného půdorysu. Západní
průčelí kostela tvoří hranolová věž. Vstupní prostor je
tvořen valeně podklenutým podvěžím. Kněžiště je zakle-
nuto plackou mezi pasy a konchou. V západní části lodi je
situována hudební kruchta, která je podklenuta plackami
mezi pasy. Z vnější strany závěru presbyteria jsou patrné
dva druhotně osazené architektonické články. V prvním
případě jde o konzolu tvořenou polygonální krycí deskou,
pod kterou se nachází sochařsky ztvárněná lidská tvář.
Ve druhém případě pak jde o terč svorníku s reliéfně pro-
vedeným čtyřlístem renesančního stáří. Stávající podoba
kostela odpovídá přestavbě z roku 1784. Z původního
kostela byla ponechána pouze hranolová věž, ve které se
nachází zvony z let 1568 a 1782. Renesanční zvon nese
na svém plášti rodové znaky se jmény Bernarda ze Že-
rotína a Přemka Prusinovského z Víckova (Samek 1994,
332–333).

Stavebním výkopem vedeným podél základů lodi
a presbytáře kostela bylo zachyceno intaktní podloží, na
které nasedal zkulturněný půdní horizont. Z této vrstvy
se v rámci dokumentovaného profilu P1 podařilo vyzor-
kovat dosud nejstarší soubor středověké keramiky z 12.
století, který lze spojit se samotnými počátky obce. Povr-
chovou prospekci na výkopcích hlíny bylo zajištěno dále
několik zlomků římsovitých okrajů ze 13. století.

Ze zděných stavebních konstrukcí se při západním
nároží lodi kostela podařilo zachytit základ, který zřej-
mě souvisel s původní gotickou stavební etapou objektu.
Šířka této stavební konstrukce vyzděné z lomového ka-
mene pojeného vápennou maltou se pohybovala od 1,8
do 2,0 m. Bližší informace o významu této nově odkryté
středověké substrukce prozatím neznámé funkce by mohl
v budoucnosti přinést jedině případný revizní zjišťovací
průzkum.

Zdeněk Schenk, Jan Mikulík

Literatura

- Kohoutek, J. 1995:** *Hrady jihovýchodní Moravy*. Zlín:
Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.
- Samek, B. 1994:** *Umělecké památky Moravy a Slezska*.
1. svazek A/I. Praha: Academia.